

BAZTANGO EUSKALKIAZ: ELIZONDOKO DOKTRINA BAT

Pello SALABURU
(E.H.U./U.P.V.)
Euskaltzaindia

Orain duela urte zenbait eman nituen argitara armairu zahar batean bildurik zeuden eskuizkribu batzuk Baztango euskalkiari buruz (ikus *Baztango euskalkiaz (I)*, 1980, Deustuko Unibertsitatea). Bertan esaten nuen bezala, itzulpen horiek Echeniquek eginak zituen, Bonapartek hala eskaturik. Mende oso bat ezkutuan egonak, bazirudien garaia etorri zitzaiera argia ikusteko, beti ere euskal dialektologia landu nahi duen ororentzat mesedegarri baitira. Hitzaurrean ematen nituen gero lan hauei buruzko hainbat xehetasun, ez ditut berriz ere hemen jarriko lehen esanak. Beraz, ohar haiek gaurko lan honetarako ere egokiak direnez, oraingo honetan izkribauarena egitera mugatu naiz.

Hitzaurrean ere esaten nuen beste lan batzuk geratzen zirela argitaratu gabe eta hurrengo batean eramanen nituela inprentara. Gauza horiek berehala egin behar baldin badira ere, egitekoak zergatik utzi nituen egiteke ez dut hemen azalduko: orain heldu zaie ordua.

Kontua da Bonapartek eskulan anitz ere anitz bildu zuela eta lan horiek Nafarroako Diputazioko Artxiboan daudela, karpeta batzutan sartuak. Badut uste orain ere han ikus daitezkeen. Hemen aurkeztu nahi dut lehenago transkribatu nituen lan horietarik lehenbizikoa: Elizondoko Doktrina bat ("Catecismo en dialecto vulgar de Elizondo", dio karpetaren azalak). Itzulpena eta idazketa Echeniquerena da, horretan ez da dudarik. Gainera, Echeniquek eta Bonapartek elkarrekin gurutzatu zituzten eskutitzetan ere ageri da "Catecismo" bat aipatua. Seguraski, gaur aurkezten dena. Ikusten ahal denez, lehen argitaratu nituen eskuizkribuen pare parekoa da hiztegi, sintaxi eta ortografia aldetik.

Gainera dezadan Echeniqueren eskuizkribu honek 14 orri betetzen duela, bi alderdietarik idatziak. Kuaderno zahar bat da (neurriak 21,50 × 31), eta orrialde bakoitzean bi zutabe agertzen dira, letra argiarekin idatziak. Echeniquek gogorki lan ederra egin zuen.

CATECISMO EN DIALECTO VULGAR DE ELIZONDO

CREDOA

Nic sineste' 'ut Yangoico Aita gucizdezaquenain baitan, ceruain eta lurrain criatzalean, eta Jesucristo aren seme bacar gure Yaunain baitan, cein contzebitua izan cen Izpiritu Sainduain obraz, eta graciaz, sortu cen Virgina Mariain ganic, padecitu zuen Pontzio Pilatosen manuain azpian, gurutzificatu zuten, il, eta enteratu zuten, yautsi cen infernuetara, iraugarren egunean piztu cen ilen artetic, igan cen ceruetara, eta dago yarriic Yangoico gucizdezaquenain escuñeco aldean, andic etorri bear du ilen eta vicien yuzcatzera. Nic sineste' 'ut Izpiritu Sainduain baitan, Eliza saindu catolicoan, Sainduen comunionean, becatuen barcamenduan, arguiañ piztean, vicitza seculacoan. Amen.

AITA GUREA.

Aita gurea, ceruetan zaudena, santifica bedi zure icena, betor gure gana zure erreinua, 'in bedi zure vorondatea ceruan bezala lurrean ere. 'Man diezaguzu egun guere eguneroco oguia, barca dietzagutzu guri gueren zorrac, guc zor gaituztenei barcatzen dieztegun bezala, ta¹ ezcaitzatzula utzi tentacioan erortzera, baicic libra gaitzatzu gaitzetic. Amen.

AVE MARIA

Ave Maria graciaz betea, Yauna da zurequin, bedecatua zu zara andre gucien artean, eta bedecatua da zure sabeleco fruitua Jesus.

SANTA MARIA

Santa Maria, Yangoicoain Ama, zuc otoitz 'izu gu becatarien gatic, orai eta gure eriotzeco orduan. Amen.

SALVEA

Yangoicoac salva zaitzala Erreguiña, misericordian² Ama, vicitza, gozotasun eta gure esperantza. Yangoicoac salva zaitzala, zure deyez gaude Evain hume desterratuac, zu gana gaude suspiroz, sentimentuz, eta nigarrez nigarrezco valle untan. Ea bada Señora, gure Abogada, itzul citzu gure gana cere begui misericordioso oriec, eta destierro unen ondoan eracutsi diezaguzu Jesus, zure sabeleco fruitu bedecatua. ¡O biotz guciz ezta! ¡O urricalmenduz betea! ¡O Maria Virgina gozoa! Otoitz 'izu gu gatic, Yangoicoain Ama saindua, merechi dezagun Jesucristoñ promesac erdiestea. Amen.

1. "eta" jarri zuen lehenik (P.S.)

2. "misericordian" behar du izan, Echeniqueren sistematasa segitzen baldin badugu (P.S.)

Yangoicoaïn legueco Manamenduac dire amar: lembicico iruac Yangoicoaïn honracoac eta bertze zazpiac lagun projimoaïn provetchucoac.

Lembicicoa, Yangoicoa gauza gucien [lat.] gañetic maitatzea.

Bigarrena, aren icen sainduaïn contra yuramentu alferric ez 'itea

Irugarrena, besta egunac santificatzea.

Laugarrena, aita ta ama honratzea.

Boscarrena, ñior ez iltzea.

Seigarrena, lujuriazco becatuic ez 'itea.

Zazpigarrena, ez ebastea.

Zortzigarrena, faltso testimonioic ez goratzea, eztare guezurric ertea.

Bederatzigarrena, lagun projimoaïn emazteic ez deseatzea.

Amargarrena, bertzen ontasunez guticia bortitzic ez izatea.

Amar manamendu oc sartzen dire bietan: Yangoicoa cervitzatzea ta maitatzea gauza gucien gañetic, eta gure lagun projimoa gueren buruac bezala. Amen.

Articulo fedezcoac dire amalau; lembicico zazpiac Divinidade edo Yincotasun sainduaïnac: eta bertze zazpiac Jesucristo gure Yauna Yangoico ta Guizon eguiazcoaïn Guizontasun sainduaïnac.

Yincotasunaïnac dire oc.

Lembicicoa, sinestea Yangoico guczidezaquen batean.

Bigarrena, sinestea Aita dela.

Irugarrena, sinestea Semea dela.

Laugarrena, sinestea Izpiritu Saindua dela.

Boscarrena, sinestea Criatzalea dela.

Seigarrena, sinestea Salvatzalea dela.

Zazpigarrena, sinestea Lorificatzalea dela.

Guizontasun sainduaïnac dire oc.

Lembicicoa, sinestea Jesucristo gure Yauna guizontasunean izan cela contzebitua Izpiritu Sainduaïn obraz eta graciaz.

Bigarrena, sinestea santa Maria Virginiaïn ganic sortu cela, virgina edo dontzella guelditzen celaic semea sortu baño len, sortzean, eta sortu ondoan.

Irugarrena, sinestea sufritu zuela eriotzea ta pasionea gu becatariac salva-tzeagatic.

Laugarrena, sinestea yautsi cela infernuetara, eta noiz etorrico cen beguira zauden guratso sainduen arimac andic atra cituela.

Boscarrena, sinestea irugarren egunean ilen artetic piztu cela.

Seigarrena sinestea igan cela ceruetara, eta dagola yariic Yangoico Aita guczidezaquenain escuñeco aldean.

Zazpigarrena, sinestea 'torrico dela ilen eta vicien yuzcatzera, erran nai da, onei 'matera loria, ceren guardatu cituzten aren manamendu sainduac, eta gaichtoei betico penac, ceren etzituzten guardatu.

[2] CRISTAU OTRINAÏN DECLARACIOA GALDETUZ ETA ERRESPONDITUZ

Galdetzen datzut: ¿Cristaua zara?

Erresponditzen datzut: Bai yauna, Yangoicoain graziaz.

G. ¿ Cristauaïn icen oï noïn ganic duzu ?

E. Cristo gure Yaunaïn ganic

G. ¿ Cer erran nai du Cristauac ?

E. Cristoïn guizona

G. ¿ Cer entenditze' 'izu Cristoïn guizonaz ?

E. Cristoïn fedea duen guizona, batayoan errecibitua, eta aren cervitzu saindura ofrecitua dagona.

G. ¿ Cein da cristauaïn señaleara ?

E. Gurutze saindua

G. ¿ Cergatic ?

E. Cergatic Cristo gurtzificatuain, eta artan berean erredimitu quintuenain figura edo iduria baita.

G. ¿ Cembat modutan 'iten du cristauac señaleara au ?

E. Bietan

G. ¿ Cein dire ?

E. Ceñatu ta santiguatzea

G. ¿ Cer da ceñatzea ?

E. Escuñeco escuco beatz lodiaz iru gurutze 'itea; lembicicoa copetan, bigarrena agoan, irugarrena bularretan, mintzatuz Yangoico gure Yaunaïquin.

G. ¿ Ea nola ?

E. Gurutze sainduaïn señaleara gatic, gure etsayetaic libra gaitzatu gure Yauna ta Yangoicoa.

G. ¿ Cergatic ceñatzen zara copetan ?

E. Yangoicoac libra gaitzan pentsamentu gaichtoetaic

G. ¿ Cergatic agoan ?

E. Yangoicoac libra gaitzan itz gaichtoetaic

G. ¿ Cergatic bularretan ?

E. Yangoicoac libra gaitzan obra ta deseyu gaichtoetaic.

G. ¿ Cer da santiguatzea ?

E. Escuñeco escuco bi beatzez gurutze bat 'itea copetatic bularretaraño, eta ezquerreco soñetic escuñecoraño, mintzatuz Trinitate guciz Sainduaï.

G. ¿ Ea nola ?

E. Aitaïn, eta Semeaïn, eta Izpiritu Sainduaïn icenean. Amen.

G. ¿ Noiz 'in bea 'izu señaleara au ?

E. Obra on baten 'iten asten garen gucietan; edo necesidade, tentacio, edo arriscuan allegatzen garenean; particularqui goatzetic yeiquitzean, etchetic ateratzean, Elizan sartzean, yatean, eta goatzeracoan.

G. ¿ Cergatic aimbertze aldiz ?

E. Cergatic beti ta non nai gure etsayec tentatzen, eta pertseguitzen gaituzten.

G. ¿ Cer etsai dire orieci ?

E. Demonioa, mundua ta araguaia.

- G. ¿ Beraz badu gurutzeac virtutea edo indarra etsai orien contra ?
 E. Bai yauna.
 G. ¿ Nondic du gurutzeac virtute oï ?
 [2at.] E. Gurutzean berean Cristoc garaitu cituelacotz bere eriotzeaïquin.
 G. ¿ Gurutzea adoratzé 'izunean cer erte' 'izu ?
 E. Adoratzén zaitut Cristo, ta bedecatzén zaitut, zure gurutze sainduaïquin erredimitu cinuelacotz mundua.

CRISTAU DOTRINAÏN DIVISIONEA

'Cusi dugu cristaua zarela cristauaïn icen eta señalear gatic; bada erran datazu orai:

- G. ¿ Cembat gaucen yaquitera obligatua dago cristaua adimentura allegatzén denean ?
 E. Lau gauza.
 G. ¿ Cein dire ?
 E. Yaquitea cer bear duen sinetsi, cer escatu, cer 'in edo obratu, eta cer errecibitu.
 G. ¿ Nola yaquinen du cer bear duen sinetsi ?
 E. Credoá, edo articulo fedezcoac yaquinez.
 G. ¿ Nola yaquinen du cer bear duen escatu ?
 E. Aita gurea, eta Elizaco bertze otoitzac yaquinez.
 G. ¿ Nola yaquinen du cer bear duen 'in edo obratu ?
 E. Yangoicoaïn legueco manamenduac, Eliza, Ama sainduaïnac, eta obra misericordiazoac yaquinez.
 G. ¿ Nola yaquinen du cer bear duen errecibitu ?
 E. Eliza Ama sainduaïn sacramentuac yaquinez.

CRISTAU DOTRINAÏN LEMBICICO ZATI EDO PARTEA, CEINTAN ERACUSTERAT EMATEN DIRE CREDOA, TA ARTICULO FEDEZCOAC.

Lembicotic asiz, errazu:¿ Norc erran zuen Credoá ?

- E. Apostoluec
 G. ¿ Certaco ?
 E. Fede sainduco gauzac guri eracusteco.
 G. ¿ Eta zuc certaco erte 'izu ?
 E. Cristauec dugun fede au aitortu edo confesatzeco.
 G. ¿ Cer gauza da fedea ?
 E. 'Cusi eztuguna sinestea.
 G. ¿ 'Cusi cinuen zuc Jesucristo sortzen ?
 E. Ez Yauna.
 G. ¿ 'Cusi cinuen iltzen edo ceruetara igaten ?
 E. Ez yauna.
 G. ¿ Sineste' 'izu ?
 E. Bai yauna, sineste' 'ut.
 G. ¿ Cergatic sineste' 'izu ?

- E. Cergatic Yangoico gure Yaunac ala aguertu duen, eta Eliza Ama sainduac ala eracusten dacun.
- G. ¿ Cer gauza dire cristaua bezala 'tutzunac, edo sinesten 'tutzunac ?
- E. Eliza Ama saindu Erromacoac 'ituenac, eta sinesten' 'tuenac.
- G. ¿ Cer gauza dire zuc eta Eliza Ama sainduac 'itutzuenac eta sinesten 'tutzue-nac ?
- E. Artículo fedezcoac, printzipalqui Credoan dauden bezala.
- G. ¿ Cer gauza dire articulo fedezcoac ?
- [3] E. Fedeaïn misterio printzipalenac.
- G. ¿ Certaco dire articulo fedezcoac ?
- E. Yangoico gure Yaunaz, eta Jesucristo gure Erredentoreaz berriac eta arguitasuna 'mateco.
- G. ¿ Nor da Yangoico gure Yauna ?
- E. Da erran eta pentsatu izan aldaitequen gauzaic aundi, goren eta admira-garriena: Yaun bat gucz on, poderoso, yaquintsuna, yustua, gauza gucien astea ta fina.
- G. ¿ Trinitate gucz Saindua nor da ?
- E. Da Yangoicoa bera, Aita, Semea ta Izpiritu Saindua, iru presuna distinto edo berechac, eta eguiazco Yangoico bat bacarra.
- G. ¿ Aita Yangoicoa da ?
- E. Bai yauna.
- G. ¿ Semea Yangoicoa da ?
- E. Bai yauna.
- G. ¿ Izpiritu Saindua Yangoicoa da ?
- E. Bai yauna.
- G. ¿ Iru Yangoico dire ?
- E. Ez yauna, ezta Yangoico eguiazco bacar bat, guczdezaquen bacar bat, seculaco bacar bat, eta Yaun bacar bat baicic.
- G. ¿ Aita Semea da ?
- E. Ez yauna.
- G. ¿ Izpiritu Saindua, Aita edo Semea da ?
- E. Ez yauna.
- G. ¿ Cergatic ?
- E. Cergatic presuna distintoac edo berechac diren, eguiazco Yangoico bacar bat izanagatic.
- G. Guisa untan ¿ cembat naturaleza, entendimentu, ta vorondate dire Yangoicoaïn baitan ?
- E. Naturaleza bat bacarra, entendimentu bat bacarra.
- G. ¿ Eta cembat presuna ?
- E. Iru.
- G. ¿ Cein dire ?
- E. Aita, Semea, ta Izpiritu Saindua.
- G. ¿ Nola da Yangoicoa guczdezaquena ?
- E. Cergatic bere podoreaïquin 'iten baitu nai duen gucia.
- G. ¿ Nola da Criatzalea ?
- E. Cergatic deusezetic 'in baitzituen gauza guciac.
- G. ¿ Certaco 'in zuen Yangoicoac guizona ?

- E. Yangoicoa bera vici untan cervitzatu ta maitatzeco, eta guero seculacoan goratzeco.
- G. ¿ Nola da Salvatzalea ?
- E. Cergatic gracia 'man, eta becatuac barcatzen 'tuen.
- G. ¿ Nola da Lorificatzalea ?
- E. Cergatic aren gracion irauten duenaï 'maten dion loria.
- G. ¿ Badu Yangoicoac gorputzaïn figuraic guc bezala ?
- E. Ez Yangoicotasunean, ceren den Izpiritu uts garbia edo puroa, baña bai guizon-tasunean.
- G. ¿ Iru presuna Yincozcoetaic cein 'in cen guizon ?
- E. Bigarrena, cein baita Semea.
- G. ¿ Aita 'in cen guizon ?
- [3at.] E. Ez yauna.
- G. ¿ Izpiritu Saindua 'in cen guizon ?
- E. Ez yauna.
- G. ¿ Cein bada ?
- E. Bacarric Semea, cein, guizon 'inez gueroz, deitzen baita Jesucristo.
- G. ¿ Bada guisa ortan nor da Jesucristo ?
- E. Da Yangoico viciaïn Semea, gu salvatzeagatic, eta guretaco vici cela eracustegatic guizon 'in cena.
- G. ¿ Cembat naturaleza, vorondate ta entendimentu dire Jesucristoïn baitan ?
- E. Bi naturaleza, bat Yincozcoa ta bertzea guizonezcoa: bi vorondate, bat Yincozcoa ta bertzea guizonezcoa: bi entendimentu, bat Yincozcoa ta bertzea guizonezcoa.
- G. ¿ Cembat presuna ta memoria ?
- E. Yincozco presuna bat bacarra, cein baita Trinitate Sainduco bigarrena, eta guizonezco memoria bat bacarra, cergatic Yangoico guisa gauza guciac dauzca gogoan, edo eztu memoria bearric.
- G. ¿ Cer erran nai du Jesusen icenac ?
- E. Salvatzalea, edo libratzalea.
- G. ¿ Certaic salvatu edo libratu quintuen ?
- E. Gure becatuetaic, eta demonioaïn menetic.
- G. ¿ Cer erran nai du Cristoaïn icenac ?
- E. Gantzutua, edo contsagratua.
- G. ¿ Certaz izan cen gantzutua ?
- E. Izpiritu Sainduaïn graciaz, eta doayez.
- G. Jesucristo gure Yauna nola izan cen contzebitua eta sortu cen ama Virginia, edo dontzellaïn ganic ?
- E. Naturalezaz goragoco ta milagrozcó obra Yangoicoac untan 'inez.
- G. ¿ Cergatic diozu naturalezaz goragoco ta milagrozcó ?
- E. Cergatic Jesucristo etzen contzebitu ta sortu izan bertze guizonac bezala.
- G. ¿ Nola contzebitu cen bada, edo izan cen aren encarnacioco misterioa ?
- E. Izpiritu Sainduac Maria Virginiaïn sabelean bere odol guciz garbiaiquin formatu zuen gorputz eder eta tatcha gabeco bat: 2 ez deusetic 'in zuen arima bat: 3 gorputz eta arima yuntatu cituen elcarrequin: 4 eta ichtant artan berean Yangoicoaïn Semeac bere gana artu, ta berequin yuntatu cituën gorputz eta

arima eta arima oriec eta guisa untan, an artaño bacarric Yangoicoa cena, guelditu cen Yangoico ta guizon 'ina.

- G. ¿ Nola sortu cen milagro ?
- E. Maria guciz Sainduain sabeletic atra celacotz aren dontzellatasunaï calteic 'in gabe.
- G. ¿ Cer modutan ?
- E. Cristala autsi, ta ciquindu gabe iruzquiaïn arguitasuna cristal batetic atratzen den bezala.
- G. ¿ Eta aren Ama guero izan cen beti virgina ?
- E. Bai yauna, beti.
- G. ¿ Cergatic il nai izan zuen gurutzean ?
- [4] E. Gu becatutic, eta seculaco eriotzetic libratzeagatic.
- G. ¿ Nola bada erori guinen seculaco eriotzera ?
- E. Gure lembicico guratso Adanec becatua 'in zuelacotz, eta ceintan gucioc 'in baiguinuen becatu.
- G. ¿ Cer entenditze' 'izu diozunean Cristo gure Yauna il ondoan yautsi cela infernuetara ?
- E. Ez condenatuen lecura, baicic limbora, ceintan aurquitzen ciren yustuac.
- G. ¿ Bada venturaz infernu bat baño gueyago ?
- E. Bai yauna, badire lau, deitzen direnac, condenatuen infernua, purgatorioa, aurren limboa, ta yustuen limboa edo Abrahamen senoa.
- G. ¿ Cer da condenatuen infernua ?
- E. Da becatu mortalean iltzen direnac doacin lecura, tormentu icigarriequin seculaco penetan an egoteco.
- G. ¿ Cer da purgatorioa ?
- E. Da, beren becatuen zorra osoqui pagatu baño lenago, Yangoicoain gracion iltzen direnen arimac doacin lecura, pena ta tormentu icaragarriequin arras garbitu arte an egoteco.
- G. ¿ Cer da aurren limboa ?
- E. Da adimentura allegatu baño lenago batayatu gabe iltzen direnen arimac doacin lecura.
- G. ¿ Cer da yustuen limboa ?
- E. Da, alic eta Jesucristoc ceruco atead edequi artañoocoan, Yangoicoain gracion iltzen cirenen arimac, beren becatuen zorra osoqui pagatuz gueroz, zauden lecura, eta eguiatzqui Jesucristo yautsi cen ura bera.
- G. ¿ Nola yautsi cen ?
- E. Yautsi cen bere arima Yincotasunaïquin unituic.
- G. ¿ Eta aren gorputza nola guelditu cen ?
- E. Yincotasunaïquin beraïquin unituic.
- G. ¿ Nola piztu cen irugarren egunean ?
- E. Aren gorputza ta arima loriaz beteä berriz yuntatuic, beñere gueyago ez iltzeco.
- G. ¿ Nola igan cen ceruetara ?
- E. Bere virtutez.
- G. ¿ Cer erran nai du Yangoico Aita gucizdezaquenaïn escuñeco aldean yarrita egoteac ?
- E. Yangoicotasunean arec adina loria baduela, eta guizontasunean bertze guciec baño gueyago.
- G. ¿ Noiz etorrico da viciac eta ilac yuzcatzera ?

- E. Azquen juicioco egunean, munduaïn acabantzan.
 G. ¿ Eta orduan piztu bea' 'ute il guciec ?
 E. Bai yauna, izan cituzten arima ta gorputz berequin.
 G. ¿ Eta munduaïn acabantza baño lenago izaiïn dire guizonac yuzcatuac ?
 [4at.] E. Bai yauna, guciei, il ta bela yuzcatu ondoan, sententzia 'maïn dabe Yangoico Yaunac; onei Yincoaz gozatzecoa beti ceruan, eta gaichtoei pena icaragarriac padecitzecoa beti infernuan.
 G. ¿ Cer sineste' 'izu diozunean sineste' 'ut sainduen comunionea ?
 E. Cristau fededunec dutela parte elcarren obra onetan, guciec 'ite' 'utelacotz gorputz bat, cein baita Eliza.
 G. ¿ Cer da Eliza ?
 E. Cristau fededun guciën bilgura edo unionea, ceñen burua baita Aita Saindua.
 G. ¿ Nor da Aita Saindua ?
 E. Jesucristoïñ Vicarioa lurrean, cein gucioc gaude obligatuac obedecitzera.
 G. ¿ Credo, ta articuloz landara, sineste' 'izu bertze gauzaic ?
 E. Bai Yauna, escritura sainduan dagon gucia, ta Yangoicoac bere Elizai eracutsi dion gucia.
 G. ¿ Cer gauza dire oriec ?
 E. Ez oï neri galde 'in, naizelacotz ignorantea, Eliza Ama sainduac baitu dotoreac erresponditzen daquitenac.
 M. Ongui diozu eracustalei tocatzen zayela, eta ez zuri fedeco gauzez chéqui contu 'matea: asqui da zuretzat articuloz ematea Credoan dauden bezala.

- G. ¿ Eta cer gauza da gure arima, ceñenac baitire potentzia oc ?
 E. Da Izpiritu bat ecin il daitequena, Yangoicoac bere idurira deusezetic 'ina³.

CRISTAU DOTRINAÏN BIGARREN ZATI EDO PARTEA, CEINTAN ERACUSTERA 'MATEN DA CER BIAR DEN ESCATU, ETA ELIZA AMA SAINDUAÏN OTOITZAC.

'Cusi dugu nola daquizun cer bea' 'izun sinetsi, cein baita lembicico gauza: pasa gaitzin bigarrenera, cein baita yaquitea cer bear den escatu. Erran datazu:

- G. ¿ Norc erran zuen Aita gurea ?
 E. Jesucristoc.
 G. ¿ Certaco ?
 E. Guri otoitz 'iten eracusteco.
 G. ¿ Cer da otoitz 'itea ?
 E. Yangoicoaï biotza goratu, ta favoreac beraï escatzea.
 G. ¿ Cembat guisetacoa da otoitza ?
 E. Bi guisetacoa.
 G. ¿ Cein dire ?
 E. Mentala edo gogozcoa, eta vocala edo agozcoa.
 G. ¿ Cer da otoitz mentala ?
 E. Arimaco potentziaz 'iten dena.

3. Zati hau honela dago, papertxo batetan eta kontestutik kanpo.

- G. ¿ Cer 'in bear da memoriaz ?
 E. Cerbait gauz' on gogorat ecarri.
 G. ¿ Cer entendimentuaz ?
 E. Gauz' ona gogoan ibili, ta alde gucietaic beguiratuz, ongui pentsatu.
 G. ¿ Eta cer vorondatez ?
 E. Bear den fruitua atratzeco inala 'in, becatuez cinezco dolorea biotzetic 'inez, edo ongui confesatu, ta vici manera obea artzeco propositua formatuz, edo bertze guisa untaco gauzac.
 [5] G. ¿ Cer da otoitz vocala ?
 E. Itzez 'iten dena, Aita gurea erreztatzen dugulaic bezala.
 G. ¿ Eta nola 'in bear da otoitza ?
 E. Atentzio, humiltasun, confiantza, eta iraupen edo perseverantziaiquin.
 G. ¿ Aita gurea ermean, noiquin mintzaten zara ?
 E. Yangoico gure Yaunaiquin.
 G. ¿ Non dago Yangoico gure Yauna ?
 E. Lecu gucietan, particularqui ceruan, eta aldareco Sacramentu guciz Sainduan.
 G. ¿ Eta Jesucristo guizon guisa non dago ?
 E. Bacarric ceruan, eta aldareco Sacramentu guciz Sainduan.
 G. ¿ Cein da otoitzetan oberena ?
 E. Aita gurea.
 G. ¿ Cergatic ?
 E. Apostoluec escatu, ta Jesucristoc bere agoz erran zuelacotz.
 G. ¿ Cergatic gueyago ?
 E. Zazpi escabide caridadetic datocinac 'ituelacotz.
 G. ¿ Cein dire ?
 E. Lembicicoa santifica bedi zure icena.
 G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. Yangoicoain icena izan dayela 'zaütua, ta honratua mundu gucian.
 G. ¿ Cein da bigarrena ?
 E. Betor gure gana zure erreinua.
 G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. Yangoicoac erreina dezala gure arimetan emen lurrean graciaz, eta guero 'man diezagula bere loria.
 G. ¿ Cein da irugarrena ?
 E. 'In bedi zure vorondatea ceruan bezala lurrean ere.
 G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. 'In diezagula Yangoicoain vorondatea lurrean gaudenac, ceruan zorionecoec 'ite' 'uten bezala.
 G. ¿ Cein da laugarrena ?
 E. 'Man diezaguzu egun gueren eguneroco oguia.
 G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. 'Man diezagula Yangoicoac conveni den sustentua gorputzaündaco, eta gracia ta sacramentuen sustentu izpirituala arimaündaco.
 G. ¿ Cein da boscarrena ?
 E. Barca dietzagutzu guri gueren zorrac, guc zor gaituztenei barcatzen dieztegun bezala.

- G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. Yangoicoac barca dietzagula guri gueren becatuac, guc gueren gaizquilei barcatzen dieztegun bezala.
- G. ¿ Cein da seigarrena ?
 E. Ezcaitzatzula utzi tentacioan erortzera.
- G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. Yangoicoac ezcaitzala utzi erortzera, ezta contsentitzera pentsamentu ta tentacio gaichtoetan, ceñequin demonioac erorraci nai gaitu becatuan.
- G. ¿ Cein da zazpigarrena ?
 [Sat.] E. Baicic libra gaitzatzu gaitzetic.
- G. ¿ Cer escatze' 'izu escabide ortan ?
 E. Yangoicoac libra gaitzala arimaco ta gorputzeco gaitz eta arriscu gucietaic.
- G. ¿ Cergatic erte' 'izu lenic Aita gurea ceruetan zaudena ?
 E. Yangoicoaï biotza goratzeco, ta humiltasun eta confiantzaiquin favoreac escatzeco.
- G. ¿ Cer erran nai du "Amen" erte' 'izun azquen itzac ?
 E. Ala izan dayela.
- G. ¿ Cer otoitz erten 'tiotzu printzipalqui Ama Virginiaï ?
 E. Ave Maria, ta Salvea.
- G. ¿ Norc erran zuen Ave Maria ?
 E. San Gabriel Ainguiruac Ama Virginiaïn salutatzer a 'torri cenean.
- G. ¿ Norc erran zuen Salvea ?
 E. Eliza Ama sainduac beretaco dauca artua.
- G. ¿ Certaco ?
 E. Gure Ama andre Mariaï favoreac escatzeco.
- G. ¿ Ave Maria edo Salvea er tean, noiquin mintzatzen zara ?
 E. Gure Ama andre Maria Virginiaïquin.
- G. ¿ Gure Ama andre Maria Virginia nor da ?
 E. Da andre edo seño ra bat virtutez betea, Yangoicoaïn Ama, ceruan dagona.
- G. ¿ Eta aldarean dagona nor da ?
 E. Ceruan dagonaïn imagina ta semejantza bat.
- G. ¿ Certaco dago an ?
 E. Aldarean dagona 'custean, oroit gaitzin ceruan dagonaz, eta aren imagina ta semejantza delacotz 'in diozogun erreverentzia. Bertze orrembertze 'in bear dabezue gañeraco sainduen imagina ta gorputz sainduei.
- G. ¿ 'In bear degu otoitza ainguru ta Sainduei ?
 E. Bai yauna, gure bitartecoei bezala.
- G. ¿ Cer gauza dire Ainguiruac ?
 E. Yangoicoaz ceruan gozatzen dauden Izpiritu zorioneco batzuec.
- G. ¿ Certaco 'in cituen Yangoicoac ?
 E. Eternidade gucian bera laudatu ta bedeica dezaten.
- G. ¿ Certaco gueyago ?
 E. Aren cervitzari edo ministroac bezala goberna dezaten Eliza, eta guarda guizonac.
- G. ¿ Gueroztic baizu zuc Ainguru guardiacoa ?
 E. Bai yauna, ta guizon bacotchac badu berea. Bada iduqui diozozu devocio aundi bat, eta ari encomenda zaite egunero.

IRUGARREN ZATI EDO PARTEA, CEINTAN ERACUSTERA 'MATEN DA OBRATU EDO 'IN BEAR DENA.

[6] 'Cusi dugu cer bea' 'izun sinetsi, eta escatu, 'cus 'zagun orai nola daquizun obratu edo 'in bea' 'izuna. Errazu: ¿ cein da Yangoicoain legueco lembicico manamendua ?

E. Yangoicoa gauza gucien gañetic maitatzea.

G. ¿ Norc maitatzen du Yangoicoa ?

E. Aren manamendu sainduac guardatzen 'tuenac.

G. ¿ Cer da Yangoicoa gauza gucien gañetic maitatzea ?

E. Nayago gauza guciac galtzea Yangoicoa ofenditu baño len.

G. ¿ Certara gueyago obligatzen gaitu manamendu unec ?

E. Ura bera bacarric adoratzera gorputzeco ta arimaco erreverentziaic aundienaiquin, sinesten eta esperatzen dugulaic aren baitan fede vici batequin.

G. ¿ Norc 'iten du unen contra becatu ?

E. Idolo edo Yinco guezurrezcoac adoratzen 'tuenac, edo equen baitan sinesten duenac.

G. ¿ Norc gueyago 'iten du manamendu unen contra becatu ?

E. Fedeaïn contraco gauzen bat sinesten duenac, edo fedezco misterioen batean dudatzen duenac, edo yaquin bear diren fedezco misterioac eztaquizquienac.

G. ¿ Norc bertzeic ?

E. Fede, esperantza, ta caridadezco actoac 'iteco obligacioa duelaic 'iten ezti-tuenac, Yangoicoain misericordian esperantza galtzen duenac edo sacramentu bat merechi gabetanic errecibitzen duenac.

G. ¿ Eta norc gueyago ?

E. Aztien erranetan sinesten duenac, eta sorguinqueria edo superticionezco gauzez valiatzen denac.

G. ¿ Cein da bigarrena ?

E. Aren icen sainduain contra alferric yuramentu ez 'itea.

G. ¿ Norc 'iten du yuramentu alferric ?

E. Eguia gabe, yusticia gabe, eta necesidadeic gabe yuramentu 'iten duenac.

G. ¿ Cer da eguia gabe yuramentu 'itea ?

E. Uste eztuenain contra, edo guezurrez yuramentu 'itea.

G. ¿ Eta cer becatu 'iten du guezurrez yuramentu 'iten duenac, edo eguiain gañean 'iten ote duen dudaiquin yuramentu 'iten duenac ?

E. Becatu mortala, naiz izan yuramentua gauza ttipi, edo deusez baten gañean.

G. ¿ Cer da yusticia gabe yuramentu 'itea ?

E. Gauza tchar, eta zucen eztenain 'iteco yuramentu 'itea, naiz lagun progimoai caltea 'carri.

G. ¿ Eta cer becatu da yusticia gabe yuramentu 'itea ?

E. Caltea edo tcharqueria aundia balin bada, becatu mortala; eta ttipia bada, becatu veniala.

G. ¿ Cer da necesidadeic gabe yuramentu 'itea ?

[6at.] E. Motivo aundi bat gabe edo guti monta duen gauzaz yuramentu 'itea.

G. ¿ Eta cer becatu da au ?

E. Becatu veniala, eguiaz eta yusticiaz 'iten bada.

- G. ¿ Eta gauz' on baten 'iteco yuramentu, votu, edo promesa 'iten duena, obligatua dago cumplitzera ?
- E. Bai yauna.
- G. ¿ Eta ez cumplitzea, edo cumplimentua luzatzea, becatu mortala da ?
- E. Bai yauna, cumplitu gabe uzten den gauza aundia bada.
- G. ¿ Eta becatu da criaturez alferric yuramentu 'itea ?
- E. Bai yauna, cergatic equi 'inez, 'iten zayo yuramentu equen criatzaleaï.
- G. ¿ Nola 'iten da criaturez yuramentu ?
- E. Erranez: fedea, nere arimaz, ceruaz, lurraz au ala dela.
- G. ¿ Cer erremedio aurkitzen da alferric yuramentuic ez 'iteco ?
- E. Yartzea ez edo bai ertera, Jesucristoc eracusten dacun bezala.
- G. ¿ Eta debecatzen da bertze cerbait manamendu untan ?
- E. Bai yauna, debecatzen da arnegua edo blasfemia 're.
- G. ¿ Cer gauza da arnegua edo blasfemia ?
- E. Yangoicoaïn, edo sainduen contra solas ciquin edo injuriac ertea.
- G. ¿ Cer becatu da au ?
- E. Becatu mortaletan den aundiena.
- G. ¿ Cein da irugarrena ?
- E. Besta egunac santificatzea.
- G. ¿ Norc santificatzen 'tu besta egunac ?
- E. Meza osoa entzuten duenac, eta besta osoetan necesidadeic gabe trabajatzen eztenac.
- G. ¿ Eta cer becatu da besta osoetan trabajatzea ?
- E. Bi orduz goiti trabajatzen bada, becatu mortala; eta andic beiti veniala, gueyenetan beñicpeñ.
- G. ¿ Cein da laugarrena ?
- E. Aita ta ama honratzea.
- G. ¿ Norc honratzen 'tu guratsoac ?
- E. Obedecitzen, laguntzen, eta errespetatzen 'tuenac.
- G. ¿ Ceñec 'ite' 'ute manamendu unen contra becatu mortala ?
- E. Etcheaïn gobernuc, ta costumbre onen seguidan, guratsoei obedecitzen ez tuten seméc.
- G. ¿ Eta ceñec gueyago ?
- E. Beren necesidadetan bea' 'uten laguntza 'iten eztabenec; maldicio, burla, edo irri 'iten dabene; escua goratzen dabene; edo yotzen 'tuztenec.
- G. ¿ Eta becatu mortala 'ite 'ute beren guratsoei contu 'man gabe, edo equen licentzia ta bendicioic gabe ezcondu nai dutenec ?
- E. Bai yauna.
- G. ¿ Nor bertzeic entenditzen dire guratsoen icenean ?
- E. Gueyagocoac adinean, dignidadean, [7] eta gobernuan.
- G. ¿ Eta seméc beren guratsoen gana dauzcaten obligacioez landara, bada manamendu untan bertzeic. ?
- E. Bai yauna, badire naüsienac beren menecoen gana, eta guratsoec semén gana dauzcatenac ere.
- G. ¿ Cein dire oriec ?
- E. Mantenitzea ta veztitzea, gauz' onac eracustea, gaizqui erten edo 'ite' 'utelaic, bear den bezala corregitzea, ejemplu ona 'matea eta ongui dagoquioten estadu edo vicimodua bere demboran ematea.

- G. ¿ Eta cer becatu 'ite' 'ute obligacio oriei faltatze' 'utenec ?
 E. Becatu mortala gueyenetan beñicpeñ.
- G. ¿ Cein da boscarrena ?
 E. Ñior ez iltzea.
- G. ¿ Cer manatzen zaicu manamendu untan ?
 E. Ñioi gaizquiic ez 'itea, ez itzez, ez obraz, ez eta deseyuz ere.
- G. ¿ Norc 'iten du manamendu unen contra becatu mortala ?
 E. Bere buruaï, edo lagun projimoaï eriotzea edo gaitz aundi bat deseyatzen duenac, edo inquinia dionac.
- G. ¿ Eta norc bertzeic ?
 E. Ñior il, colpatu edo yotzen duenac, bere burua il, edo iltzeco arriscuan paratzen duenac, mozcortzen denac, eta osasunaï calte 'iteco gauzac yaten 'tuenac.
- G. ¿ Norc gueyago ?
 E. Bere buruaï edo bertzenaï maldicioa botatzen duenac.
- G. ¿ Cer da maldicioa botatzea ?
 E. Beretaco edo bertze batendaco gaitz bat escatzea, erten delaic bezala, or berean ilen naiz.
- G. ¿ Cer becatu da maldicioa botatzea ?
 E. Gaitz aundi baten deseyuaz balin bada, becatu mortala.
- G. ¿ Eta alaco deseyuic gabe botatzen balin bada ?
 E. Becatu veniala, gueyenetan beñicpeñ, baña ez beti.
- G. ¿ Ceñec bada 'ite' 'ute becatu mortala olaco deseyugabeco maldicioac botatuz ?
 E. Beren menecoen aitzinean botatze ' 'uten guratso ta naüsiec, eta costumbre gaichto au dutelaic, beren ganic quentzeco 'inala 'iten eztutenec.
- G. ¿ Cergatic ola ?
 E. Cergatic beren itz eta ejemplu tcharraiquin bertzei Yangoicoa ofenditzeco bidea 'maten daben, eta oi deitzen da escandaloa.
- G. ¿ Cein da seigarrena ?
 E. Lujuriazco becatuic ez 'itea.
- G. ¿ Cer manatzen zaicu manamendu untan ?
 E. Izan gaitecila garbiac, eta castoac, pentsamentuz, itzez eta obrez.
- [7at.] G. ¿ Ceñec 'ite' 'ute manamendu unen contra becatu mortala ?
 E. Yaquinaïn gañean, edo 'zaitza osoan pentsamentu ciquinetan atseguin edo gustu artzen vorondatez egoten direnec, naiz obraz 'iteco deseyuic ez izanic ere.
- G. ¿ Norc gueyago ?
 E. Gauza ciquinac erran edo contatzen 'tuenac, edo aitzen gogotic egoten denac, eta bere artean edo bertzequin uquitze deshonestac dauzcanac, edo garbitasunaïn contra obraz becatu 'iteco deseyua iduquitzen duenac.
- G. ¿ Cein da zazpigarrena ?
 E. Ez ebastea.
- G. ¿ Cer manatzen zaicu manamendu untan ?
 E. Ez quentzea, ez iduquitzea, eztare nai izatea bertzen gauza yabeaïn vorondateain contra.
- G. ¿ Ceñec 'ite' 'ute manamendu unen contra becatu mortala ?
 E. Gauz' otaic bat edo gueyago 'ite' 'utenec, edo bertze nolazpait lagun projimoaï bere ontasunean calte 'iten diotenec, baldin gauz' aundia bada.

- G. ¿ Eta certara daude obligatuac modu ortan lagun projimoaï calte 'iten diotenac ?
- E. Len baño len bere gauza itzultzera edo 'in dioten caltea zucen pagatzera.
- G. ¿ Cein da zortzigarrena ?
- E. Faltso testimonioic ez goratzea, eztare guezurric ertea.
- G. ¿ Cer manatzen zaicu manamendu untan ?
- E. Ez arinqui, au da, artaco motivo, edo fundamentuic asqui gabe lagun projimoaz yuzcatzea, ez ertea, eztare aren faltac aítzea.
- G. ¿ Norc austen du manamendu au ?
- E. Arroñoain contra, au da, bear den fundamentuic gabe yuzcatzen duenac; fama quentzen duenac; secretua aguertzen, edo guezurra erten duenac.
- G. ¿ Eta lagun projimoaï, 'in badu ta ezpadu, gordeic dagon gaichtaqueria aguertuz, edo bere faltac aurpeguira 'manez, fama quentzen duena, certara dago obligatua ?
- E. Quendu izan duen hórea, edo fama itzultzera.
- G. ¿ Cer debecatzen zaizcu bederatzigarren, eta amargarren manamenduetan ?
- E. Araguizco atseguinen, eta bertzen ontasunen deseyu gaichtoac.

Eliza Ama sainduain manamenduac

Eliza Ama Sainduain manamenduac dire bortz.

Lembicicoa: igandetan eta bertze besta egunetan Meza osoa entzutea.

Bigarrena: urtean bein bedere confesatzea edo lenago eriotzeco arriscuan guertatzen bada, edo comecatu bear badu.

[8] Irugarrena: Bazco garizumacoetan comecatzea.

Laugarrena: Eliza Ama Sainduac manatzen duenean barutzea.

Boscarrena: Yangoicoain Elizaï amarren primiciac pagatzea.

G. ¿ Certaco dire manamendu oc ?

E. Yangoicoain legueac obequi guardatzeco.

G. ¿ Nor daude obligatuac igandetan eta besta egunetan meza osoa entzutera ?

E. Adimentura allegatu diren cristau guciac.

G. ¿ Eta nola entzun bea' 'ute ?

E. Egonez mezan atentzioaïquin, Jesucristoïn pasionean pentsatuz, edo bertze gauz' on bat gogoan ibiliz, edo devocioaïquin cerbait erreztatuz.

G. ¿ Cer becatu 'iten du bere culpaz meza osoa, edo zati aundi bat entzun gabe uzten duenac, edo uts 'iteco arriscuan yartzen denac, edo mezan atentzioic gabe egoten denac ?

E. Becatu mortala.

G. ¿ Eta nor daude confesatzera ta comecatzera obligatuac ?

E. Adimentura allegatu diren cristau guciac, becatu mortalaïn azpian.

G. ¿ Eta gaizqui confesatu, ta comecatzen direnec guardatzen 'tuzte manamendu oc ?

E. Ez yauna; confesio ta comunione bacotchean 'iten 'tuzte bi becatu mortal.

G. ¿ Cer 'in bear du iltzeco arriscuan confesoreic gabe guertatzen denac ?

E. Biotz biotzetic acto contriciozco bat, confesatzeco propositu firme batequin.

G. ¿ Ceñec dute baru 'iteco obligacioa ?

E. Oguei ta bat urte bete 'tuztenec.

- G. ¿ Nola 'in bear da barua ?
 E. Elizac debecatuac 'ituen yanariac ez yanez, eta otordu bat bacarra egüerdiro 'inez.
 G. ¿ Eta barua autsi gabetic ar daiteque goizean cerbait ?
 E. Bai yauna, ar daiteque ontza bat bezala artaco motivoa delaic.
 G. ¿ Eta atsean ?
 E. Ar daiteque colacioz contzientzia oneco yendén artean usatzen dena.
 G. ¿ Eta cer 'in bear du dudan denac ?
 E. Galdetu confesore yaquintsun bati.
 G. ¿ Eta barutzen eztenac artaco motivo yustu bat gabe, cer becatu 'iten du ?
 E. Becatu mortala.
 G. ¿ Eta ceñec dute vigilia ta baru egunetan aragüic ez yateco, eta aragua ta arrain gauzic ez nasteco obligacioa ?
 E. Adimentura allegatu diren cristau guciec.
 G. ¿ Eta nori debecaten zaye garizumaco egunetan bula gabe arraultzea ta esne gauzac yatea ?
 E. Adimentura allegatu diren cristau guciei.
 G. ¿ Eta cer becatu 'iten du gauz'oc guardatzen [8at] eztituenac ?
 E. Becatu mortala otaic bat austen duen aldi bacarrean.

Obra misericordiazcoac dire amalau. Zazpi arimacoac, eta zazpi gorputze-coac.

Zazpi arimacoac dire oc.

- Lembicicoa, eztaquienai eracustea.
 Bigarrena, bear duenai contseju ona 'matea.
 Irugarrena, uts 'iten duena corregitzea.
 Laugarrena, injuriac barcatzea.
 Boscarrena, triste dagona consolatzea.
 Seigarrena, lagun projimoain miseria ta ergueltasunac pacientzian sufritzea.
 Zazpigarrena, ilez eta viciaz Yangoicoai otoiñ 'itea.

Zazpi gorputze-coac dire oc.

- Lembicicoa, eriac visitatzea.
 Bigarrena, goseac dagonai yatera 'matea.
 Irugarrena, egarriac dagonai edatera 'matea.
 Laugarrena, cautivoac libratzea.
 Seigarrena, non bildu eztuenai ostatua 'matea.
 Zazpigarrena, ilac enterratzea.

- G. ¿ Cergatic deitzen dire obra misericordiazco[a]c ?
 E. Cergatic ez tiren zor yusticiain virtutez.
 G. ¿ Noiz dire obligaciozcoac becatu mortalañ azpian ?
 E. Guizon juiciosoen ustez, necesidad aundian direlaic.
 G. ¿ Eta cristauac, 'iten 'tuen obra misericordiazco oquen gatic, eta gañeraco obra onen gatic, cer contseguitzen du ?
 E. Yangoicoain gracian balin badago, gracia ta loria gueyagoen merechimentua.

- G. ¿ Eta cer gueyago ?
 E. Etaz bere becatuen zorrac pagatu, ta Yangoicoaïn ganic erdietsico 'tu ontasun aundiac, ala arimacoac nola gorputzeacoac, conveni bazayo.
 G. ¿ Cergatic diozu Yangoicoaïn gracion balin badago ?
 E. Cergatic becatu mortalean denac 'iten 'tuen obra onec, eztute merechi gracia ta loriaic; eztezaquete 're pagatu becatuen zorric; solo contseguì daiteque nolaz-pait equen medioz cerbait favore Yangoicoaïn ganic.

LAUGARREN ZATI EDO PARTEA, CEINTAN ERACUSTERA 'MATEN DIRE ERRECIBITU BEAR DIREN SACRAMENTUAC.

'Cusi dugu nola daquizun cer bea 'izun sinetsi, escatu, eta obratu; 'cus 'zagon orai cer artu edo errecibitu bea 'izun, cein baita azquenecoa.

Erran citzu:

Eliza Ama Sainduaïn Sacramentuac.

Eliza Ama sainduaïn Sacramentuac dire zazpi: lembicico bortzac dire bear bearezcoac, izatez edo vorondatez, ceñec gabe eztaiteque [9] guizona salvatu uzten baitu menosprecioz; bertze biac dire vorondatezcoac.

Lembicicoa, Batayoa.

Bigarrena, Confirmacioa.

Irugarrena, Penitentzia.

Laugarrena, Comunionea.

Boscarrena, Oliadura.

Seigarrena, Ordena.

Zazpigarrena, Matrimonioa edo Ezcontza.

G. ¿ Cer gauza dire Sacramentuac ?

E. Jesucristo gure Yaunac bere Elizai paratu cition señaile agueri batzuec, equen medioz gracia ta virtutea guri 'mateco.

G. ¿ Cer gauza da gracia ?

E. Yincozco izate bat, guizona Yangoicoaïn hume, ta ceruaïn heredero 'iten duena.

G. ¿ Nola deitzen da gracia au ?

E. Santificantea, erran nai da, yustu edo saindu 'iten gaituena.

G. ¿ Eta gracia otaz landara bada bertze graciaic ?

E. Bai yauna, gracia lagungarri, Yangoicoaïn avisu edo mandatari ta inspiracioac deitzen 'tugun bertze batzuec, ceñec gabe eztezaquegu asi, ez aitzinatu, ez aquitu salvacioraco gauzic.

G. ¿ Eta cer dire oriec ?

E. Becatuan ez erortzeco, eta obra onac 'iteco Yangoicoac ematen dazcun laguntza batzuec.

G. ¿ Cer laguntza dire oriec ?

E. Predicuaç, ejemplu onac, ustegabeco eriotzeac, argui aldi batzuec, ceñetaz arguitzen baititu Yangoicoac gure entendimentuac, eta deseyu saindu batzuec, ceñetaz bizcortzen ta animatzen baititu gure vorondateac obra onen 'iteco.

G. ¿ Cer virtute 'maten 'tuzte Sacramentuac graciaiquin batean ?

E. Printzipalqui iru. Teologalac edo Yincozcoac.

G. ¿ Cein dire ?

E. Fedea, Esperantza ta Caridadea.

- G. ¿ Cer gauza da Fedea ?
 E. 'Cusi eztuguna sinestea, Yangoicoac ala eracutsi duelacotz.
- G. ¿ Cer gauza da Esperantza ?
 E. Esperatzea ceruco loria Yangoicoaïn graciaz, eta gure obra onen medioz.
- G. ¿ Cer gauza da Caridadea ?
 E. Maitatzea Yangoicoa gauza gucien gañetic, eta gure lagun projimoac gueren buruac bezala, equin izaten garelaic ec gurequin izatea nai guinquen bezala.
- G. ¿ Certaco da Batayoco Sacramentua ?
 E. Becatu originala, ta batayatzen denaïn baitan aurquitzen den bertze edozein becatu quentzeco.
- G. ¿ Cer da becatu originala ?
 E. Da, gure lembicico guratsoen ganic heredatuic, gucioc sortzean dacarraguna.
- G. ¿ Norc bataya dezaque bear orduan, [9at.] edo aurra iltzeco arriscuan delaic ?
 E. Adimentura allegatu den edocein guizon edo 'maztequieic.
- G. ¿ Eta bear den bezala batayatzeco, cer 'in bear du ?
 E. Botaco du ur naturala aurraïn burura, dembora berean erten duelaic batayatzeco intentzioaïquin: Nic batayatzen zaitut. Aitaïn, eta Semeaïn, eta Izpíritu Sainduaïn icenean.
- G. ¿ Certaco da Confirmacioco sacramentua ?
 E. Batayoan artu guinuen fedean confirmatzeco ta azcartzeco.
- G. ¿ Cer becatu 'iten du sacramentu au adimentura allegatu ondoan becatu mortalean errecibitzen duenac ?
 E. Becatu mortala.
- G. ¿ Cer 'in bear du bada ongui errecibitzeco ?
 E. Confesio on batequin prestatu errecibitu baño len.
- G. ¿ Certaco da Penitentziaco sacramentua ?
 E. Batayatz gueroz 'in diren becatuac barcatzeco.
- G. ¿ Cer becatu dire orieic ?
 E. Mortalac eta venialac.
- G. ¿ Cer da becatu mortala ?
 E. Yangoicoaïn legueaïn contra cerbait ertea, pentsatzea, edo deseatzeta gauz' aundian.
- G. ¿ Cergatic deitzen da mortala ?
 E. 'Iten duenaïn arima iltzen duelacotz.
- G. ¿ Eta Penitentziaco sacramentua noiz errecibitzen dugu ?
 E. Ongui confesatu ondoan, absolucioa edo barcamendua errecibitzen dugunean.
- G. ¿ Cer parte 'tu penitentziac becatu mortala quentzeco ?
 E. Iru.
- G. ¿ Cein dire ?
 E. Biotzeco damua, agozco confesioa, ta obrazco satisfacioa.
- G. ¿ Eta sacramentu au errecibitu nai duenaïn baitan preciso bear diren iru gauz' orietan, badaude sartuta bertzeic ?
 E. Bai yauna, biotzeco damuan sartua dago propositua, ta agozco confesioan contzientziaco esamina.
- G. ¿ Guisa ortan, cembat gauza bear dire Penitentziaco sacramentua errecibitzeco, edo ongui confesatzeco ?
 E. Bortz.

- G. ¿ Cein dire ?
 E. Contzientziaco esamina, damua edo dolorea, propositua, confesioa, edo satisfacioa.
- G. ¿ Cer da contzientziaco esamina ?
 E. Confesatu eztiren becatuac gogora 'cartzea.
- G. ¿ Nondic 'iten da esamina au ?
 E. Yangoicoaïn legueco, ta Elizaco manamenduetaïc, bacanazca ta astiaïquin manamendu bacotchaï beguiratuz; nondic nora ta noïquin ibili den, eta bere vicimoduco obligacioetan pentsatuz.
- [10] G. ¿ Cer da bere becatuac ezaützeco lembicicoïc 'in bear dena ?
 E. Yangoicoaï arguia ta laguntza escatu.
- G. ¿ Cer da damua edo dolorea ?
 E. Da biotzeco damu, ta urriquimendua Yangoicoa ofendituaz.
- G. ¿ Cembat modutacoa da dolorea ?
 E. Bietacoa, bat amoriozcoa edo contricioa, ta bertzea beldurrezcoa edo atricioa.
- G. ¿ Cer da contricioa ?
 E. Biotzeco damu, ta urriquimendua Yangoicoa ofendituaz, ceren den guciz ona, ta maitagarria, confesatzeco, emendatzeco, ta penitentzia cumplitzeco proposituaïquin.
- G. ¿ Cer da atricioa ?
 E. Biotzeco damu, ta urriquimendua Yangoicoa ofendituaz, dela becatuaïn itsustasunagatic, naiz dela infernuain beldurrez, edo gracia ta loria galdu izan 'tuelacotz, confesatzeco, emendatzeco, ta penitentzia cumplitzeco proposituaïquin.
- G. ¿ Cein da bi doloretan oberena ?
 E. Contricioa.
- G. ¿ Cergatic ?
 E. Cergatic contricioa daucanac beguiratzen dio Yangoicoaï aitaïc oberenaï bezala, ta ala arenganaco amoriotic eldu dena da contricioa: baña atricioa daucanac beguiratzen dio juez zucen eta castigatzaleaï bezala; eta ala beldurretic eldu dena da atricioa.
- G. ¿ Cergatic gueyago ?
 E. Cergatic contricioa daucanaï barcatzen zaizco becatu mortal guciac confesatu baño len; baña atricioa daucanaï ez, alic eta confesatu artaño.
- G. ¿ Eta ongui confesatzeco asqui ote da atricioa, edo bearco ote da contricioa ?
 E. Gueyenen arabera asqui da atricioa; baña obe ta seguroago da contricioa, ta unen izateco 'inala 'in bear du confesatzen denac.
- G. ¿ Eta noiz izan bear da dolorea ?
 E. Confesoreac absolucioa edo barcamendua 'man baño len.
- G. ¿ Cer gauza da propositua ?
 E. Ez secular gueyago Yangoicoa becatu mortalaz ofenditzeco asmu edo gogo firme bat.
- G. ¿ Cer gauza da agozco confesioa ?
 E. Becatu mortal guciac engaño ta guezurric gabe confesoreaï ertea, edo eracustera 'matea, penitentzia cumplitzeco proposituaïquin.
- G. ¿ Eta becatu mortal bat alquez edo beldurrez confesatu gabe uzten duena, edo dolore edo proposituïc gabe, edo penitentzia cumplitzeco asmuïc gabe confesatzen dena, ongui confesatzen [10at.] da ?

- E. ; Ez yauna, 'iten du sacrilegiozco becatu mortal bat icigarria; eta ala becatu untaz, nola confesatu gabe utzi 'tuenez, eta naiz confesatu 'tuenez ere, obligatua da confesio berri bat 'itera.
- G. ¿ Eta ceñec sinets dezaquete dolore ta propositu gabecoac izan direla equen confesioac ?
- E. Becatuco ocasionetaic apartatzen eztirenac, eta confesio batetic bertzera lenagoco becatu beretan erortzen direnac.
- G. ¿ Eta cer zayo bati conveni 'itea, eguiazco damua ta propositua bere biotzean formatzeco ?
- E. Confesatzera gan baño len bear du Yangoicoaï gogoz escatu bere laguntza ta gracia: gogoan apurbat ibili Yaunac berac 'in 'tion favoreac, aren pasionea ta eriotzea, edo aren ontasuna; eta bein edo gueyagotan erran acto contrici[o]zcoa.
- G. ¿ Cer gauza da obrazco satisfacioa ?
- E. Pagatzea Yangoicoaï becatuen gatic zor zayon demborazco pena, cumplituz confesoreac ematen duen penitentzia.
- G. ¿ Eta cer becatu da penitentzia cumplitu gabe uztea, edo cumplitu gabe luce egotea ?
- E. Becatu mortala, cumplitu gabe uzten den penitentzia aundia bada.
- G. ¿ Eta confesoreac emanico penitentziaz landara, paga daiteque Yangoicoaï bertze nolazpait demborazco pena ?
- E. Bai yauna, Yangoicoaïn gracian 'iten 'tugun obra on guciez, eta indulgentziac irabaciz.
- G. ¿ Eta cer gauza dire indulgentziac ?
- E. Gracia batzuec, ceñen medioz barcatzen baita becatuen gatic mundu untan eta bertzean pagatu bear den demborazco pena.
- G. ¿ Eta nola irabacico dire ?
- E. Artaco manatzen dena Yangoicoaïn gracian 'inez.
- G. ¿ Eta socorritu ta langun detzaquegu, beren becatuen zorra pagatu faltan, purgatoriora doacin arimac ?
- E. Bai yauna, gueren becatuen zorra pagatzeco 'in detzaquegun obra onez berez, arimen favoretan 'iten balin baïtugu.
- G. ¿ Eta batec, becatu mortalean erortzen den gucietan, bearco du bela confesatu barca daquion ?
- E. Ongui litzeque, baña ezta gauza bearra.
- G. ¿ Cer 'in bear du bada ?
- E. Artu bere becatuen contriciozco damu eguiazcoa, emendatzeco, ta Eliza Ama sainduac manatzen duelaic confesatzeco proposituaïquin.
- [11] G.¿ Cer gauza da becatu veniala ?
- E. Becatu mortaleraco bide edo disposicio bat.
- G. ¿ Cergatic deitzen da veniala ?
- E. Cergatic artan errechqui erortzen den guizona, ta errechqui barcatzen zayon.
- G. ¿ Cembat gauzez barcatzen zayo ?
- E. Bederatziez.
- G. ¿ Cein dire ?
- E. Lembicicoa, meza entzuteaz.
Bigarrena, comecatzeaz.
Irugarrena, confesio generala erateaz.

Laugarrena, obispoain bendicioaz.

Boscarrena, ur bedecatuaz.

Seigarrena, ogui bedecatuaz.

Zazpigarrena, aita gurea arteaz.

Zortzigarrena, predicua aitzeaz.

Bederatzigarrena, bularrac yotzeaz, escatzen diogulaic Yangoicoai barca-
mendua.

G. ¿ Cergatic diozu escatzen diogulaic Yangoicoai barcamendua ?

E. Eracustera 'mateco, becatu venialen barcamendua gauz' oquen medioz contse-
guitzecotz, izan bear dugula etaz damu bat naturalezaz goragocoa.

G. ¿ Eta obligatuac gara becatu venialac confesatzera ?

E. Ez yauna, baña gauz' ona ta provetchu duna da confesatzea.

G. ¿ Eta azqueneco confesioaz gueroztic becatu venialac bacarric 'ituenai, cer
izaïn zayo conveni 'itea dolorea ta propositua obequi aseguratzeco ?

E. Confesatzea, naiz oc confesatuic ere, lenago confesatua daucan becatu mor-
talen bat.

G. ¿ Certaco da Comunioneo sacramentu guciz saindua ?

E. Izan dayen, bear den bezala errecibitzeaiquin, gure arimen bazca, ta berra
daquigun gracia.

G. ¿ Cergatic diozu bear den bezala errecibitzeaiquin ?

E. Eracustera 'mateco eztela izaïn gure arimen bazca, baldin errecibitzen ezpa-
dugu arimaco ta gorputzeco bear den disposicioan.

G. ¿ Cer disposicio da arimaïn partetic bear dena ?

E. Yangoicoain gracian egotea.

G. ¿ Eta becatu mortalen erori dena, nola prestatuco da comecatzeco ?

E. Ongui confesatuta.

G. ¿ Eta confesatu ondoan, atzenduicaco becatu mortalen batez oroitzen denac
cer 'in bear du ?

E. Oberena ta seguruena da, ezpazayo eldu macurric, confesatzea comecatu baño
len.

G. ¿ Cer disposicio da gorputzaïn⁴ partetic bear dena ?

E. Comunionea Elizacoen artzeco eztelaic, baru naturalean egotea, gauerditic
asi, ta comecatu artaño deusere yan eta edan gabe.

G. ¿ Cer errecibitze' 'izu Comunioneo Sacramentu guciz sainduan ?

[1lat.] E. Jesucristo Yangoico ta guizon eguiazcoa, aldareco sacramento guciz
sainduan dagona.

G. ¿ Guisa ortan, nor dago hostian, contsagratu ondoan ?

E. Jesucristoïn gorputza, bere odol, arima ta Yincotasunaïquin batean.

G. ¿ Eta calizan ?

E. Jesucristoïn odola, bere gorputz, arima ta Yincotasunaïquin batean.

G. ¿ Guisa ortan, Jesucristo gucia dago hostian, edo gucia calizan ?

E. Jesucristo gucia dago hostia gucian, eta dena hostiaïn edocein zatitan, eta
orobat calizan.

G. ¿ Eta contsagratu ondoan badago hostian oguiic, edo calizan ardoic ?

E. Ez yauna, baicic oguia ta ardoain iduriantzac, cein baitire usaña, colorea,
gustua ta gañeracoac.

4. Orjijalean *gorputzaïn*.

- G. ¿ Eta zatitzen bada hostia, edo partitzen calizan dagona, zatitzen edo partitzen da Jesucristo ?
- E. Ez yauna, dena osoïc guelditzen da parte gucietan, eta parte bacotchean.
- G. ¿ Eta errecibitzen du Jesucristo erran den disposicio otaz prestatu gabe comeatzen denac ?
- E. Bai yauna, baña batere provet[c]huïc gabe, ta bere caltetan, becatu soil icigarri bat 'iten duelacotz.
- G. ¿ Eta provetchua eldu zayenei cer zaye conveni 'itea fruitu obeac contseguitzeco ?
- E. Bea 'ute contsideratu, comeatzeco aitzinean, nor den equen gana datorren Yauna, ta maiz 'in acto fedezcoac, esperantza, ta caridadezcoac, eta errecibitu Yaun au humiltasun eta erreverentzia aundi batequin, eta guero esquerrac eman olaco favore aundiaz.
- G. ¿ Certaco da Oliaduraco sacramentua ?
- E. Iru gauzetaco.
- G. ¿ Cein dire ?
- E. Lembicicoa, lenagoco vicitza gaichtoco becatuen erresto ta arraza gaichtoen quentzeco:
Bigarrena, arimaï demonioaïn tentacioen contra indarra 'mateco.
Irugarrena, conveni bazayo gorputzaï osasuna 'mateco.
- G. ¿ Eta adimentura allegatu direnec baüte, iltzeco arriscuan direlaïc, sacramentu unen errecibitzeco obligacioa ?
- E. Bai yauna, becatu mortala 'ite' 'ute dezaquetelaïc, sacramentu au errecibitzen ezutenec, edo becatu mortalean artze' 'utenec.
- G. ¿ Cer 'in bear du bada becatu mortalean denac sacramentu au bear den bezala errecibitzeco ?
- E. Errecibitu baño len ongui confesatu, eta ezpadaiteque confesatu, acto contriciozco bat biotz biotzetic 'in.
- G. ¿ Certaco da Ordenaco sacramentua ?
- [12] E. Elizaco ministro dignoac, nola baitire sacerdote, diacono, ta bertze gañera-coac contsagratu ta ordenatzeco.
- G. ¿ Eta Elizaco ministroei, particularqui sacerdote edo apezei errespetu ta honra aundia 'carri bear zaye ?
- E. Bai yauna.
- G. ¿ Certaco da Matrimonioco sacramentua ?
- E. Ezcontzeco, ta ezconduei gracia 'mateco elcarrequin baque onean bizi daitzin, eta humeac ceruraco az detzaten.
- G. ¿ Eta gauza bearra da, sacramentu au bear den bezala errecibitzeco, Yangoicoaïn gracian ezcontzen direnac egotea ?
- E. Bai yauna, becatu mortalaïn azpian.
- G. ¿ Eta Yangoicoaïn gracian ez tirenac, nola prestatuco dire sacramentu au bear den bezala errecibitzeco ?
- E. Ongui confesatuta.

Becatu capitalac dire zazpi
Lembicicoa, soberbia.
Bigarrena, avaricia.

Irugarrena, lujuria.

Laugarrena, ira.

Boscarrena, gula.

Seigarrena, envidia.

Zazpigarrena, naguitasuna edo pereza.

G. ¿ Cergatic ematen dabezu becatu capitalen icena gueyenean mortalac deitzen zayenei ?

E. Deitzen dire capitalac, otaic sortzen diren bertze becatuen buru, iturri, ta zafiñac bezala direlacotz; eta ezta ongui mortalac deitzea, asco aldiz venialac baicic eztirelacotz.

G. ¿ Noiz dire mortalac ?

E. Yangoicoain eta lagun projimoain caridadeain contra direlaic.

G. ¿ Noiz dire caridadeain contra ?

E. Equen medioz Yangoicoain legueco edo Elizaco manamendu bat austen delaic gauz' aundian.

G. ¿ Cer da soberbia ?

E. Bertzeac baño gueyago izateco deseyu gaichto bat.

G. ¿ Cer da avaricia ?

E. Ontasunen deseyu gaichto bat.

G. ¿ Cer da lujuria ?

E. Gorputzeco gustu ciquinen deseyu gaichto bat.

G. ¿ Cer da ira ?

E. Vengantzaïn deseyu gaichto bat.

G. ¿ Cer da gula ?

E. Yateco ta edateco deseyu gaichto bat.

G. ¿ Cer da envidia ?

E. Bertzen ona ecin icusia.

G. ¿ Cer da naguitasuna edo pereza ?

E. Obra onac 'iteco animo falta edo lazaqueria.

Zazpi vicio edo becatu oquen contra badire zazpi virtute.

Soberbiaïn contra humiltasuna.

Avariciaïn contra beraztasuna.

Lujuriaïn contra castidadea.

[12at.] Iraïn contra pacientzia.

Gulaïn contra templantza.

Envidiaïn contra caridadea.

Perezain contra diligentzia.

Arimain etsayac, ceñen ganic igues 'in bear baitugu, dire iru.

Lembicicoa, mundua.

Bigarrena, demonioa.

Irugarrena, araguia.

G. ¿ Nor da mundua ?

E. Guizon munduzale, gaichto ta macurrac.

G. ¿ Nor da demonioa ?

E. Da Ainguru bat. Yangoicoac ceruan deusezetic 'in ondoan, aren Magestadeaïn contra bertze aunitzequin goratu celacotz, lagun gaichto equin batean infernue-tara bota zuena, ceñei 'maten baitegu demonio edo debruen icena.

G. ¿ Nor da araguaia ?

E. Da gure gorputza bera bere pasione ta inclinacio tcharrequin.

G. ¿ Nola garaitu ta igues 'iten da munduaïn ganic ?

E. Aren anditasun edo arroqueriatic menospreciatuz.

G. ¿ Nola garaitu ta igues 'iten da demonioaïn ganic ?

E. Otoitz eta humiltasunaïquin.

G. ¿ Nola garaitu ta igues 'iten da araguaiaïn ganic ?

E. Barutuz, eta gorputza mortificatuz: au da etsayic aundiena, araguaia eztezaque-gulacotz guere ganic apartatu, baña bai mundua ta demonioa.

Virtute teologalac edo Yincozcoac dire iru.

Lembicicoa, fedea.

Bigarrena, esperantza.

Irugarrena, caridadea.

G. ¿ Eta nola cumplituco dugu acto fedezco, esperantza, ta caridadezcoac 'iteco daucagun obligacioaïquin ?

E. Devocioaïquin eta maiz (edocein cristauac 'in bear duen bezala) Credoac, ta Aita gurea errezatuz, eta Jesucristo nere Yauna biotz biotzetic erranez.

Virtute Cardinalac dire lau.

Lembicicoa, prudentzia.

Bigarrena, yusticia.

Irugarrena, fortaleza edo firmetasuna.

Laugarrena, templantza edo beguiratua izatea.

Gorputzeco sentidoac dire bortz.

Lembicicoa, beguiez icustea.

Bigarrena, begarriez aïtzea.

Irugarrena, agoz gustu artzea.

Laugarrena, sudurrez usain 'itea.

Boscarrena, escuez uquitzea.

G. ¿ Certaco 'man zacun Yangoicoac sentidoac eta gorputzeco gañeraco parteac ?

E. Guciequin cervitza dezagun gauza gucietan.

Arimaco potentziac dire iru.

Memoria, entendimentua, ta vorondatea.

G. ¿ Certaco 'man zacun Yangoicoac memoria ?

[13] E. Artaz, eta aren favorez oroitzeco.

G. ¿ Certaco 'man zacun entendimentua ?

E. Aren ezaützeco, ta artan pentsatzeco.

G. ¿ Certaco 'man zacun vorondatea ?

E. Maita dezagun gauza gucien gañetic, ceren den guciz ona, ta lagun projimoac aren gatic.

Izpiritu sainduaïn doayac dire zazpi.

Lembicicoa, yaquinduriaco doaya.

Bigarrena, entendimentuco doaya.

Irugarrena, contsejuco doaya.

Laugarrena, cientzia edo yaquiteco doaya.

Boscarrena, fortalezac doaya.

Seigarrena, piedadeco edo urricalmenduco doaya.

Zazpigarrena, Yangoicoaïn beldurtasuneco doaya.

Izpiritu Sainduaïn fruituac dire amabi.

Lembicicoa, caridadea.

Bigarrena, baquea.

Irugarrena, biotzeco aunditasuna.

Laugarrena, biotzeco beraztasuna.

Boscarrena, fedea.

Seigarrena, continentzia

Zazpigarrena, gozo izpirituala.

Zortzigarrena, pacientzia.

Bederatzigarrena, ontasuna.

Amargarrena, biotzeco mantsotasuna.

Amecagarrena, modestia edo manera ona.

Amabigarrena, castidadea.

Bienaventurantzac edo Zorionac dire zortzi.

- 1 Zorionecoac biotz pobre direnac, cergatic equena da ceruco erreinua.
- 2 Zorionecoac biotz mantso dunac, cergatic ec izaïn dire lurraïn yabeac.
- 3 Zorionecoac nigar 'ite' 'utenac, cergatic ec izaïn dire consolatuac.
- 4 Zorionecoac yusticiaïn gose-egarri direnac, cergatic equen deseyuac izaïn dire guciz beteac.
- 5 Zorionecoac misericordiosoac, cergatic ec erdietsico 'ute misericordia.
- 6 Zorionecoac biotz garbi dunac, cergatic ec icusico 'ute Yangoicoa.
- 7 Zorionecoac baquezcoac, cergatic ec izaïn dire deituac Yangoicoaïn humeac.
- 8 Zorionecoac yusticia edo gauza onagatic pertseguituac direnac, cergatic equena da ceruco erreinua.

G. ¿ Cer erran 'tugu orai ?

E. Zortzi Zorionac.

G. ¿ Cer gauza dire zortzi Zorion oriec ?

E. Izpiritu Sainduaïn virtute, ta doayen obraic oberenac.

G. ¿ Nor dire biotzez pobreac ?

E. Munduco hóreac eta ontasunac, naiz aundiac ez izanic ere, guticiatzen ez-tuenac, edo beñicpeñ eta beren biotza ocupatzen eztutenac.

G. ¿ Nor dire biotz mantso dunac ?

E. Iraic eztutenac, ez eta casic aren movimentuic ere.

G. ¿ Nola izaïn dire lurraïn yabe ?

E. Beren buruen yaunac izanez.

- G. ¿ Nor dire nigar 'ite' 'utenac ?
 E. Gustuac edo atseguinac uzten 'tuztenac gaichtoac ez izanic ere.
- G. ¿ Nor dire yusticiaïn gose-egarri direnac ?
 E. Obligacioz duten gucia cuidadoaïquin [13at.] 'ite' 'utenac.
- G. ¿ Nor dire misericordiosoac ?
 E. Guciz piadosoac oñic arrotzequin, eta berenac eztirenequin.
- G. ¿ Nor dire biotz garbi dunac ?
 E. Beren pasioneac eci, ta ilac bezala dauzcatenac.
- G. ¿ Nor dire baquezcoac ?
 E. Beren eta bertzen artean baquean vici direnac, eta denen arteco baqueaïn gatic inala 'ite' 'utenac.
- G. ¿ Nor dire yusticia, edo gauz' onagatic pertsecucioa padecitze' 'utenac ?
 E. Gauz' onetan firme daudenac pertseguituac izanic ere.
- G. ¿ Cergatic deitzen dire bienaventurantzaz edo zorionac ?
 E. Cergatic otan dago gure ongui izatea mundu untan, eta bertzean zorionecoac izateco esperantza.
- G. ¿ Cembat dire guizonain azquen finac, edo suerteac ?
 E. Lau.
- G. ¿ Cein dire ?
 E. Eriotzea, juicioa, infernua, ta loria.
- G. ¿ Cer da eriotzea ?
 E. Arima gorputzetic apartatzea.
- G. ¿ Eta iltzen da arima ?
 E. Ez yauna, ecin ila delacotz.
- G. ¿ Cer da juicioa ?
 E. Yangoicoac guizonaï bere vici gucico pentsamentu, itz, edo obrac yuzcatu, ta equen arabera 'main dion sententzia, edo betico salvacioa, edo betico condenacioa.
- G. ¿ Cer da infernua ?
 E. Da su garrezco lecu icigarri bat, ceintan aurquitzen baitire tormentu, ta pena genero guciac.
- G. ¿ Certaco da infernua ?
 E. Lucifer, bertze demonioac, eta becatu mortalean iltzen direnac castigatzeco.
- G. ¿ Cer da loria ?
 E. Da gustu ta atseguinezco lecu eder bat, ceintan gaitzic batere 'zaïtu gabe aurquitzen baitire on guciac, infernuan onic batere 'zaïtu gabe gaitz genero guciac aurquitzen diren bezala.
- G. ¿ Eta cer 'in bear dugu infernutic libratu ta loria contseguitzeco ?
 E. Manamentuac guardatu.
- G. ¿ Eta badire medio, edo bide egoquiac manamenduac errechquiago guardatzeco ?
 E. Bai yauna.
- G. ¿ Cein dire ?
 E. 1) Maiz confesatu, ta comeatzea. 2) Goizean obra guciac Yangoicoaï ofrecitu edo esqueintzea. 3) Egunero meza entzun, eta arrosarioa Ama Virginiaï erreztatzea. 4) Devociozco liburuac leitu ta oracio mentala edo gogozcoa 'itea. 5) Gauero contzientzia esaminatzea. 6) Eta batean aunitz

erteco, confesore yaquintsun, virtute dun, eta ongui beguiratu bat autatu, ta aren erranac zucen 'itea.

- [14] M. Ongui diozu, cergatic confesore on bat autatzea da, San Francisco Salesec dion bezala, demboraz beguiratu bear den gauza. 'In zazu bada zuc ala, ta ura izaïn da zuretaco ainguru bat bezala, medio otaz edo bertze batzuez guidatuco zaituena, manamenduen bidetaic ibiliz allega zaitecin Yangoicoa ceruco lorian icustera. Artaco 'in quintuen bada Yangoicoac. Yaunac denac arat ereman gaitzala. Amen.

Confesio generala.

Ni becataria confesatzen natzayo Yangoico guzizdezaquenai, Santa Maria beti Virginiai, San Miguel Ainguiruai, San Juan Bautistai, ta apostolu saindu San Pedro ta San Pabloi, Saindu guciei, ta zuri nere Aita Izpirituala, 'in dutela nic aunitz becatu pentsamentuz, itzez, eta obrac nere culpaz, nere culpaz, nere culpa guciz aundiaz. Orren gatic escatzen diot Santa Maria beti Virginiai, San Miguel Ainguiruai, San Juan Bautistai, ta apostolu saindu San Pedro ta San Pabloi, Saindu guciei, ta zuri nere Aita Izpirituala, otoitz 'in dezazuela nitaz Yangoico gure Yaunai.

Acto Contriciozcoa.

Jesucristo nere Yauna, Yangoico ta Guizon eguiazcoa, nere Criatzalea, ta Erredentorea, ceren zaren guciz ona, ta ceren maitatzen zaituten nic gauza gucien gañetic, damu 'ut biotz gucitic zu ofendituaz, eta artze' 'ut propositu firmea ez berriz beñere becatuic 'iteco: confesatzeco, ta confesoreac ematen datan penitentzia cunplitzeco, ta becatu 'iteco ocasio gucietai apartatzeco: ofrecitzen dazquitut nere vicia, obrac eta trabajuac nere becatuen satisfaciotan, eta dut confiantza zure ontasun eta misericordia negurri gabecoan, barcatuco daztatuzla nere becatuac zure odol precioso, pasione ta eriotzeaiñ merechimentuen gatic, eta 'main datazula gracia emendatzeco, ta vicitzeco zure cervitzu sainduan eriotzerañocoan. Amen.

Contzientzia egunero esaminatzeco moduac 'itu bi dembora ta bos puntu.

Lembicico dembora.

Goizean iratzarri ondoan, Yangoicoain gana biotza goratuic, esqueñico zaizco egun artaco pentsamentu, itz, eta obrac, ain Yaun aundiain contra secular becatuic ez 'iteco gogo firme batequin, eta escatuco zayo au cumplitzeco gracia.

Bigarren dembora.

Atsean goatzean sartzeco aitzinean, belaunicatuic erraiñ da ni becataria, ta 'inen da emen erten dena.

[14at.] Lembicico puntua.

Yangoicoaï esquerrac eman aren ganic errecibitu 'tuen favorén gatic, erran nai da, deusezetic 'in ondoan, bere seme Jesusen odolain gostuz erosiic, cristau 'in, eta conservatu duelacotz, eta particularqui arec 'in 'tion favore aundiez, ceñen gatic zor baitio 'zaütza particular bat.

Bigarren puntua.

Escatu Yangoicoaï egun artaco faltac ezaützeco arguia ta gracia.

Irugarren puntua.

Iratzarri cinenetic ordurañoco pentsamentu, itz, eta obrac gogorat ecartzen yarri, beguiratuz ordutic ordura artaco pentsamentu, itz eta obrei.

Laugarren puntua.

Egun artan 'in 'tuen obra onen contua garbiqui atra, ta 'man denetaz Yangoicoaï esquerrac.

Boscarren puntua.

Falta edo becatu gucien biotzeco damuaïquin, eta emendatzeco propositu firmeaïquin gucien barcamendua Yangoicoaï escatu, ortaco erten delaic biotz biotzetic Jesucristo nere Yauna.